

УДК 327.8(510):061.1(045)

М.В. Трофименко

ІНСТИТУТ КОНФУЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Починаючи з 70-х років ХХ ст. економічний розвиток є головним пріоритетом КНР. Однак на початку ХХІ ст. керівництво КНР почало ставити більш амбіційні цілі з перетворення Китаю на глобальну велику державу. Для цього були запущені серйозні механізми впровадження та реалізації публічної дипломатії КНР задля формування образу Китаю як однієї з найдавніших та найвеличніших цивілізацій світу, економічно, військово, культурно найбільш розвинених сучасних держав світу. Одним з таких потужних механізмів реалізації публічної дипломатії, безумовно, є Інститут Конфуція. У роботі розглядаються основні засади діяльності інститутів Конфуція як механізму реалізації публічної дипломатії КНР. Розглядається діяльність інститутів Конфуція в якості мережевої моделі реалізації культурної та публічної дипломатії КНР. Розглядається структура взаємодії інститутів Конфуція. Робиться огляд діяльності інститутів Конфуція, та її аналіз на основі трьох аспектів мережевої комунікації: структура мережі, взаємодія всередині мережі та стратегія мережі.

Ключові слова: *Інститут Конфуція, публічна дипломатія, м'яка сила, культурна дипломатія, мережа.*

Китайська дипломатія в другій половині ХХ ст. зазнала значних змін. З відсталої країни Китай перетворився на ядерну державу з півтора мільярдним населенням, з потужною економікою, що бурхливо розвивається [1, с.18].

В умовах економізації міжнародних відносин, зміцнення аналітичного потенціалу МЗС КНР і його велика орієнтація на зовнішньоекономічну діяльність відбуваються головним чином за рахунок залучення до роботи в МЗС вчених і експертів у галузі економіки, особливо міжнародної валютно-фінансової сфери. Розширюються контакти міністерства з величезною кількістю дослідних інститутів, співробітники яких, у першу чергу аналітики світової економіки, періодично направляються «вахтовим методом» на роботу в зарубіжні установи і представництва КНР при міжнародних організаціях. Починаючи з 80-х років, практично весь персонал міністерства мусив пройти через систему річних економічних курсів, щоб більш ефективно сприяти вітчизняному бізнесу.

Що стосується дипломатичної діяльності нинішнього Китаю, то для цих цілей створено величезний апарат, що знаходиться як в самому Китаї, так і в посольствах та консульствах країни в 170 державах, з якими КНР встановила дипломатичні відносини. Сюди ж необхідно зарахувати й китайські місії при ООН і в ряді інших міжнародних організацій.

Починаючи з 70-х років ХХ ст., економічний розвиток є головним пріоритетом КНР. Однак на початку ХХІ ст. керівництво КНР почало ставити більш амбіційні цілі з перетворення Китаю на глобальну велику державу. Для цього були запущені серйозні механізми впровадження та реалізації публічної дипломатії КНР задля формування образу Китаю як однієї з найдавніших та найвеличніших цивілізацій світу, економічно, військово, культурно найбільш розвинених сучасних держав світу. Одним з таких потужних механізмів реалізації публічної дипломатії безумовно є Інститут Конфуція.

В листопаді 2014 року програмі Інституту Конфуція в Китаї виповнилося десять років. З моменту свого створення в 2004 році, програма, фінансована Китайським урядом задля сприяння поширенню китайської мови та культури в світі, стала дуже популярною. Згідно з даними офіційного сайту Інституту Конфуція, на даний час існує мережа з 1104 філій (147 у країнах Азії, 308 – Європи, 535 – Америки, 49 – Африки, 65 – Океанії) [3]. Глобальна мережа Інститутів Конфуція – мережа міжнародних культурно-освітніх центрів, які створюються Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном Міністерства освіти КНР. Окрім інститутів відкривають також «класи» Конфуція. Координує роботу та забезпечує фінансування з китайського боку Штаб-квартира інституту Конфуція. Ім'я видатного мислителя, філософа, вчителя давнини Конфуція присвоєне мережі інститутів за аналогією до німецького Інституту Гете, іспанського Інституту Сервантеса, італійської Спілки Данте Аліґ'єрі тощо. Серед подібних культурних організацій тільки Альянс Франсез (Alliance Française) та представництва Британської ради (British Council) мають більш ніж 1000 класів та інститутів, що знаходяться в більш ніж 100 країнах. Але франкомовна організація була заснована більше 120 років тому, а Британська рада – 80 років тому. Очевидно, Китай розпочав амбіційну та дуже активну політику з поширення своїх культурних центрів по всьому світу [4, с.7].

За таким вражаючим зростанням та політикою інституційних стимулів і ресурсів, що проводиться Державною канцелярією з розповсюдження китайської мови за кордоном (Ханьбань), стоять певні рушійні сили, що зумовило зростаючий інтерес до Китаю, до викладання китайської мови, а також до пов'язаної з цим моделі організації загалом.

Однак, Інститут Конфуція часто зазнає критики. Наприклад, деякі стверджують, що інститути відображають та реалізують порядок денний китайського уряду. Інші вважають навчальні та педагогічні матеріали, що використовуються інститутами, невідповідними. Критика всередині країни полягає у обвинуваченні уряду у виділенні освітніх ресурсів зарубіжним установам, у той час як їх можна було б розподілити на бідні шкільні округи Китаю, та у сумнівах щодо використання імені Конфуція в якості офіційної назви, оскільки освітня програма інституту не має жодного відношення до вчення Конфуція.

Не зважаючи на ці коментарі, явищу Інституту Конфуція все ж не вистачає повноцінного концептуального, академічного аналізу. Статті на цю тему, які з'явилися в наукових журналах, забезпечують загальний огляд організації та її діяльності в контексті «м'якої сили» Китаю. Дійсно, Інститут Конфуція – це приклад того, як організація, що реалізує культурну та публічну дипломатію, вирішує наявні проблеми та відповідає на сучасні виклики.

Одними з найбільш ґрунтовних публікацій, які розглядають діяльність Інституту Конфуція є роботи Р. Захарни, Дженніфер Хабберт та Фолка Хартіґа [5, 6, 8].

Так, Р. Захарна розглядає Інститут Конфуція як «мережевий проект, що займається культурною дипломатією» та підкреслює зростаючу важливість процесів взаємодії. Вона вивчає структуру, взаємодію та стратегію всередині мережі Інститутів Конфуція. Використовуючи антропологічний підхід, Дженніфер Хабберт фокусує своє дослідження на подорожі Китаєм, що була організована Інститутом Конфуція для американських учнів середньої школи. Через детальний опис вона досліджує навмисне використання м'якої сили за допомогою двох механізмів: «врахування сучасності» та «результативність слідування традиціям». Ці роботи підкреслюють актуальність та необхідність подальшого дослідження феноменального зростання ролі Інститутів Конфуція.

Зовні політика інститутів Конфуція, створених урядом КНР, здається схожою на культурну дипломатію інших країн. Китай, здається, просуває китайську мову та культуру в прагненні збільшити свою м'яку силу на міжнародній арені. У той час як багато країн поділяють мету поширення їх мови та культури, Інститут Конфуція (ІК) може похвалитися вражаючими темпами зростання. Після проведення пілотної програми в Ташкенті та Узбекистані в червні 2004 року перший Інститут Конфуція відкрився в Сеулі вже в листопаді 2004 року. Наприкінці 2005 року було відкрито більше 32 ІК в 23 країнах. У 2006 році новий Інститут Конфуція створювався у середньому маже кожні чотири дні. На початку 2007 року, в усьому світі було 128 ІК [8, с.9].

Два роки потому, в 2009 році кількість ІК подвоїлася до 256 інститутів у 81 країні. Наприкінці 2013 року в 115 країнах та регіонах світу розміщувалося 440 ІК.

Таке різке збільшення кількості Інститутів Конфуція привернуло увагу як учених, які займаються питаннями публічної дипломатії, так і політиків.

Незважаючи на те, що Інститутам Конфуція усього дванадцять років, їх показники можуть перевершити або вже перевершили показники «старіших» та відоміших інститутів та подібних організацій, що мають значніші ресурси. З погляду культурної привабливості деякі з них були здивовані тим, як Китай випередив Японію, незважаючи на популярність японського аніме, караоке та суші.

У культурному плані, Китай значно відрізняється від неазійських країн, в яких здійснюють свою діяльність ІК. Ліберальні демократії (США та країни Європи) мають найвищу концентрацію інститутів. Крім того, китайська мова не є легкою для вивчення і не є такою поширеною як, наприклад, іспанська.

Ідея назвати інститут на честь китайського філософа Конфуція (551-479 рр. до н.е.) спочатку з'явилася через бажання продемонструвати довговічність китайської культури, а, таким чином, і довговічність діяльності ІК. Китайський філософ та інститути, що названі на його честь, поділяють прагнення акцентувати важливість культивування та підтримки відносин між людьми.

Структура взаємодії та реляційна динаміка є ключовими особливостями інститутів Конфуція. На відміну від більшості культурних інститутів, які є автономними, незалежними організаціями в приймаючій країні, ІК співпрацює у своїй діяльності з Китайським університетом. Обидві ці організації прив'язані до однієї штаб-квартири ІК у Пекіні. Це фактично дозволяє створити багатомірну, багатосарову структуру глобальної мережі. Структура взаємодії – це тільки частина загальної картини. Не менш важливою є реляційна динаміка. Усі ініціативи ІК включають в себе багато видів діяльності як онлайн, так й оффлайн, що пов'язані не тільки з культурною тематикою, а й містять у собі потенціал для внутрішньої та зовнішньої співпраці [8, с.10].

Аналіз публічної дипломатії і діяльності неурядових організації США показав відмінності в їх підходах до комунікації. Після Терористичного акту 11 вересня 2001

року публічна дипломатія США, здавалося, намагалася використовувати м'яку силу за допомогою масових комунікацій. Це був інформаційний підхід, що допомагав розробляти та доносити певні повідомлення конкретній цільовій аудиторії.

На відміну від статичного, ресурсоємного підходу розумного використання м'якої сили, неурядові організації створювали м'яку силу через мережеву комунікацію. Мережева комунікація дозволяє активно залучати аудиторію до взаємодії та реляційної динаміки, що дозволяє розширити мережу. Мережева комунікація заснована на трьох взаємопов'язаних аспектах: структура мережі, що полегшує реляційні зв'язки і обмін інформацією; взаємодія всередині мережі, що створена через налагодження зовнішніх та внутрішніх відносин та впровадження різноманітності; стратегія мережі, яка дозволяє учасникам брати участь у створенні національної ідеї та спільної ідентичності [8, с. 11-12].

Реляційна динаміка необхідна для того, щоб перетворити цільову аудиторію на зацікавлену сторону за допомогою внутрішньої та зовнішньої реляційної діяльності. Зацікавлені сторони беруть участь у спільному вирішенні проблем та генерації знань, допомагають підтримувати та розширювати структуру взаємодії. Часто діяльність «мережі» структурована, але не динамічна, тому не здатна підтримувати ініціативу. Свідченням успішного використання мережевої комунікації є те, що усі ініціативи згуртовані та скоординовані, що зумовлює органічне зростання, цілісність та створення знань.

Традиційні підходи до культурної дипломатії були викладені Джозефом Найемом. Він описує використання культури у якості інструмента м'якої сили. З цієї точки зору, культура, як і повідомлення, є статичним атрибутом, що виробляється і поширюється окремою країною. З позиції комунікації, культура розглядається як продукт. Цей продукт можна просувати через зусилля різних культурних і мовних інститутів. Як і будь-яким продуктом, культурою можна обмінюватися під час культурних обмінів, культурних заходів, тематичних культурних «років» та двосторонніх діалогів. Країни можуть бути надзвичайно винахідливі в тому, як використовувати культуру у якості ресурсу м'якої сили, особливо в тому, як залучати аудиторію до участі у заходах та виставках. Вони також можуть створити складні реляційні мережі для просування і передачі культури та її продуктів. Використання культури у якості ресурсу м'якої сили вимагає постійних зусиль і витрат ресурсів спонсорів для того, щоб просувати ініціативи.

У деяких дослідженнях в сфері культурної дипломатії висловлюється думка про те, що культура трансформується з продукту у процес. Однак цей механізм є досі не зовсім зрозумілим. На даний час, враховуючи сьгоднішні технології, відносно легко створити культурну мережу. Тим не менш, оскільки мережа взаємодії між людьми – це живий організм, дуже важливо вивчити таку мережу зсередини – її діяльність, структуру взаємодії та динаміку. Діяльність ІК Китаю дає уявлення про те, як вдало поєднати структуру взаємодії з реляційною динамікою.

Штаб-квартира Інституту Конфуція знаходиться у Пекіні та підтримується Державною канцелярією з поширення китайської мови за кордоном (або Ханьбань). За даними сайту ІК, його діяльність «направлена на сприяння розвитку дружніх відносин з іншими країнами та підвищення розуміння китайської мови і культури в світі» [3]. ІК також підтримує китайських вчителів, які працюють за кордоном та допомагає організувати фестивалі китайської мови та культури у різних країнах.

У 2006 році штаб-квартира почала проводити щорічні конференції для вже існуючих та майбутніх інститутів. У 2009 було створено Інститут Конфуція Онлайн, який надає детальну інформацію про діяльність ІК. Окрім подкастів та ресурсів з

вивчення китайської мови, на сайті (www.chinese.cn) згодом з'явився онлайн форум для спілкування [3].

Для більш детального вивчення стратегії ІК необхідно розглянути її в рамках трьох взаємопов'язаних аспектів: структура мережі, взаємодія всередині мережі і стратегія мережі.

Структура мережі

Особливістю ІК є те, що вони складаються з декількох взаємопов'язаних рівнів. Перший офіційний Інститут Конфуція, який відкрився у Сеулі в 2004 році, свідчив про встановлення відносин на національному рівні між Китаєм та Південною Кореєю. Інші Інститути Конфуція підтримували партнерські відносини з китайськими інститутами, що відрізняє реляційну модель ІК від інших культурних інститутів. На початку ІК були створені на базі провідних приймаючих установ. Так, наприклад, Лондонська школа економіки була однією з перших установ у Великій Британії, у якій з'явився Інститут Конфуція. Його партнером був не менш відомий Університет Цінхуа в Пекіні. Більшість ІК у Сполучених Штатах розташовані на виділеній урядом земельній ділянці або на території державних університетів. Такі взаємовідносини між державними та китайськими університетами символічно поширюють відносини між певною державою та Китаєм.

Партнерство приймаючих інститутів з китайськими університетами забезпечує необхідну платформу для прямого міжособистісного спілкування та потенціал для створення стійких довготривалих стосунків. Таке партнерство супроводжується офіційними візитами під час підписання договорів або відкриття інституту, за якими слідує домовленість про обміни студентами та викладачами, а також про наукове співробітництво. Таке партнерство демонструє високий рівень координації та відданості у порівнянні з діяльністю незалежних культурних інститутів, які пов'язані тільки зі штаб-квартирою у своїй країні.

Концентруючи всі інститути Конфуція та їх китайських партнерів у штаб-квартирі Ханьбань в Пекіні, він фактично стає скупченням інформації або центром глобальної мережі ІК. Тобто можна сказати, що ІК є централізованою мережею. Але Ханьбань не тільки є центром цієї мережі, але і її «творцем». Науковці стверджують, що такі центри є дуже важливими для створення стабільної та постійно зростаючої мережі. Централізація може зменшити невизначеність всередині мережі та допомогти в управлінні конфліктами [8, с.16].

Мережа ІК є не тільки централізованою, але й щільною. В рамках аналізу мережі, щільністю називається відношення між кількістю суб'єктів, пов'язаних один з одним. Чим більше пов'язані між собою учасники мережі, тим більш щільною вона є. Ми можемо простежити щільність мережі на кількох рівнях. Перший рівень (центр ІК) – це Ханьбань, який виступає центральним вузлом всієї діяльності ІК. Другий рівень (приймаюча установа-китайський партнер) – це об'єднані зусилля приймаючих університетів та партнерських університетів Китаю, які також «прив'язані» до Ханьбаню. Таке переплетіння перетворює цю мережу на складний, багатовекторний механізм. Третій рівень (ІК-ІК) – це взаємозв'язок між приймаючими установами ІК в одному регіоні. Четвертий рівень (китайський партнер – ІК + ІК + ІК) – це взаємозв'язок між провідним китайським університетом та кількома іноземними приймаючими установами. П'ятий рівень (ІК + китайський партнер + ІК + ІК і т.д.) – це взаємозв'язок між приймаючою організацією китайського партнера та іншими приймаючими організаціями [8, с.17].

М'яка сила ІК міститься не у перелічуванні інститутів, а у взаємозв'язку інститутів. Ще один рівень, який варто згадати, складається з «класів» Конфуція, що часто пов'язані

з місцевим або регіональним ІК. Однак, «зв'язування» інститутів є тільки першим кроком у створенні мережевої комунікації.

Другий важливий крок у створенні мережевої комунікації фокусується на реляційній динаміці. Спонсор повинен гарантувати взаємодію між членами мережі, щоб запалити реляційну динаміку, в якій учасники мережі беруть на себе відповідальність за підтримку і зростання мережі.

Взаємодія всередині мережі: процес налагодження відносин

Взаємодія всередині мережі – це другий аспект, який генерується через мережеву комунікацію. Взаємодія всередині мережі складається з трьох взаємопов'язаних реляційних процесів: становлення відносин всередині; створення коаліції зовні; впровадження різноманітності. Діяльність ІК Китаю є активною у рамках трьох реляційних процесів.

Встановлення взаємозв'язку всередині мережі впливає на її загальну продуктивність, узгодженість та стійкість. Є два види внутрішнього налагодження відносин: встановлення зв'язку та тимблдінг. Встановлення зв'язку є необхідним для підтримки членства у мережі та її життєздатності в цілому, оскільки іноді легше залучити учасників, ніж втримати їх разом у мережі. Багато науковців стверджують, що взаємні інтереси – це основна умова для побудови відносин. Однак, у дослідженнях азійських учених стверджується, що реляційна динаміка починається з розробки тактик, направлених на встановлення зв'язку, а вже потім переходить до знаходження спільних інтересів [8, с.18].

Другий тип внутрішнього реляційного процесу фокусується на перетворенні групи осіб на команду. У той час як група спирається на поєднання результатів діяльності кожного її члена окремо, єдина команда спирається на налагоджений обмін між членами такої команди. Коли члени мережі працюють разом, як команда, вони створюють такий тип енергії, або синергії, який зростає у геометричній прогресії. Проблемно-орієнтовані заходи допомагають створити відчуття того, що щось було досягнуто. Соціально-орієнтовані заходи допомагають створити відчуття спільності. Позитивні міжособистісні переживання також можуть збільшити індивідуальний особистий внесок у колективні зусилля.

Встановлення взаємозв'язку всередині мережі є характерною особливістю діяльності ІК і відображається у стратегічному поєднанні викладання (або згуртування завдань) з культурною діяльністю (або соціальною згуртованістю), які є обов'язковими для всіх інститутів. Викладацька діяльність інституту забезпечує початковий процес встановлення зв'язку через згуртування завдань: студенти стикаються з однаковими складнощами, вивчаючи непросту мову. Культурні заходи дозволяють взаємодіяти один з одним, незалежно від рівня знання мови, і надають відчуття приналежності серед студентів. Не варто недооцінювати важливість емоцій, особливо у встановленні зв'язку [8, с.19].

У той час як взаємозв'язок всередині мережі сприяє перетворенню окремих членів мережі на команду, взаємозв'язок за межами мережі допомагає розширити не тільки саму мережу, а і її ресурси, вплив та легітимність. Процес зовнішнього налагодження відносин може відбуватися через «мережевий міст», який служить каналом для передачі інформації та ресурсів та може сприяти налагодженню відносин за межами мережі. Встановлення взаємозв'язку за межами мережі також може відбуватися за допомогою спеціально розроблених заходів, які покликані полегшити взаємодію.

Ханьбань активно заохочує і полегшує встановлення взаємозв'язку за межами мережі. Кожен інститут може встановити зв'язок з місцевим співтовариством через фінансовані культурні заходи. У глобальному плані Ханьбань допомагає ІК встановити онлайн зв'язок через онлайн портал ІК, який виступає не тільки як масив інформації про

установу. Ханьбань також полегшує налагодження оффлайн зв'язку в рамках щорічної конференції в Пекіні. Конференція дає делегатам можливість зустріти однодумців, обмінятися ідеями та досвідом. Конференція дозволяє налагодити спілкування віч-на-віч, що відіграє важливу роль у зміцненні та підтримці онлайн-спілкування. Спілкування оффлайн допомагає персоналізувати та перетворити анонімне онлайн спілкування на значущі, міжособистісні відносини [8, с.20].

Третім процесом взаємодії та джерелом синергії, котра виникає в результаті гармонічних внутрішніх та зовнішніх відносин, є впровадження і використання різноманітності. Різноманітність служить однією з ознак динамічної і творчої мережі, яка здатна об'єднати наявні ресурси у новий спосіб. Однак, впровадження різноманітності може мати певні недоліки. Дослідження доводять, що культурне та етнічне різноманіття є найбільшими джерелами конфліктів у команді. Конфлікти можуть виникати через різні точки зору, цінності, або стиль роботи. Робота в команді з тими, хто поділяє спільну з тобою мету, але мають іншу точку зору, є основою ефективною співпраці [8, с.20].

Взаємодія всередині мережі є однією з найбільш важливих особливостей діяльності ІК. Внутрішня динаміка встановлення взаємозв'язку в рамках певного Інституту Конфуція, в поєднанні з взаємовідносинами, встановленими між різними ІК, як онлайн, так й оффлайн, допомагає генерувати синергію в мережі ІК, що проявляється у швидкому зростанні активності діяльності. Синергія, що походить з процесу впровадження різноманітності, дозволяє створити інноваційні програми викладання китайської мови, поширення китайської мови та культури в цілому.

Стратегія мережі: спільні зусилля у створенні національної ідеї та ідентичності

Третій аспект мережевої комунікації спирається на стратегію мережі, яка допомагає створити національну ідею та ідентичність, що є дуже важливим для утримання членів мережі. Вона ніби склеює усі елементи, щоб утворити повноцінну мережу. Важливим є те, що на ці аспекти не виділяються матеріальні ресурси – вони створюються членами мережі спільно. Стратегія мережі зосереджується на тому, як використовується та поширюється інформація серед членів мережі. Значення інформації розглядається через призму реляційної динаміки. Найбільш поширена інформація може стати найнадійнішою. Стратегія мережі розглядає обмін повідомленнями як творчий процес, результатом якого є поява ідеї через взаємодію. Ніякий ресурс не створює і не контролює ідею. Послідовність її створення – ось що важливо. Замість того, щоб розпочати процес зі створення повідомлення без огляду на аудиторію, мережева комунікація приділяє основну увагу створенню реляційної динаміки для ефективною комунікації серед членів мережі, а вже потім вони поєднують зусилля у створенні ідеї. Зосереджуючись в першу чергу на обміні повідомленнями, а потім на спільному створенні контенту повідомлення, результати діяльності глобальної мережі залишаються значимими та актуальними, навіть перетинаючи національні та культурні кордони [8, с. 21-22].

Створення ідентичності служить подвійній меті надання почуття приналежності для існуючих членів, а також виступає в якості засобу залучення нових або потенційних членів.

Можна виділити три типи ідей, здатних підтримати цілісність мережі. Ідея, орієнтована на виконання завдання, походить з місії або мети мережі. Соціально-орієнтована ідея приваблює можливістю знайти однодумців. Ідея, орієнтована на ідентичність, підкреслює та посилює почуття самого буття (а не приналежності) або звертається до особистих якостей, за якими ідентифікують людей, такі як: стать, етнічна приналежність або релігія. Інститути Конфуція зосереджують свої зусилля на

просуванні мови та культури (тобто використовують ідею, орієнтовану на виконання завдання). Тим не менш, акцент, який робить ІК на культурних заходах, являє собою важливий аспект соціально-орієнтованої ідеї, заохочуючи людей ділитися емоціями та приєднуватися до групи. Для студентів з Китаю або з іншої азійської країни, може здатися, що ІК використовує ідею, орієнтовану на ідентичність.

Однією з ознак істинної взаємодії всередині мережі та стратегії мережі, що простежується у діяльності ІК, є спільні зусилля, які призводять до створення цінних знань. У декількох звітах ІК міститься інформація про навчальні та культурні заходи, які могли б призвести до створення нових знань. Наприклад, Університет штату Мічиган ділиться своїми досягненнями у сфері викладання: «Університет штату Мічиган» першим запропонував провести онлайн-курси мандаринської мови для старшокласників. Також цей університет першим випустив спеціальну гру для вивчення китайської мови та культури» [8, с.23].

Однак негативне сприйняття політичної системи Китаю може не кращим чином вплинути на стратегію мережі, особливо в Західній Європі та Сполучених Штатах. Можна сказати, що ІК «ходить по краю», просуваючи вивчення китайської мови та культури як правильний крок, тому що ризикує бути сприйнятим як загроза іншим мовним та культурним групам. Те, наскільки ефективно ІК зможе виступити посередником у просуванні мови та культури, залежатиме від ефективної стратегії мережі.

Діяльність ІК пропонує конкретну модель побудови мережевого проекту культурної дипломатії. З огляду на діяльність ІК, можна підкреслити важливість основних реляційних процесів, таких як: встановлення взаємозв'язків всередині мережі та за її межами, впровадження різноманітності та створення взаємодії всередині мережі. Без цих елементів мережа не може існувати як динамічний організм. Без внутрішніх зв'язків мережа може стати неясною, невизначеною групою осіб, які працюють незалежно один від одного або навіть наперекір цілям інших членів мережі. Без зовнішнього налагодження відносин мережа не зможе підтримувати свою внутрішню життєву силу або зовнішню легітимність і визнання. Без впровадження різноманітності мережа стає статичною, нерухомою, та, насамкінець, схильною до краху або фрагментації. Спонсори можуть бути в змозі підтримувати мережу, але це, швидше за все, потребуватиме значних ресурсів. З активною реляційною динамікою, мережа може бути ефективною й без початкових інвестицій спонсора.

Діяльність ІК Китаю – це приклад феномену зваженого співробітництва. Якщо мережа являє собою структуру, то співпраця – це процес. У діяльності ІК простежуються явні риси співробітництва. Вона виходить за рамки «діалогу» та «обміну» інформацією та культурними ресурсами, якими сторони, можливо, вже володіють, та стає процесом накопичення знань та ідей, яких не було раніше. Співпраця – це не тільки участь, це й певною мірою почуття приналежності, що дозволяє залучатися до вирішення проблем, та, таким чином, підтримувати проект без ресурсів спонсора.

Діяльність ІК Китаю – це приклад реляційного погляду на м'яку силу. М'яка сила за Наємом є невід'ємним атрибутом установи. Привабливість полягає в інтересі до ресурсів або культури. Але діяльність ІК не спирається на привабливість китайської мови та культури. Вона спирається на мережеву комунікацію, яка генерує структуру відносин та реляційну динаміку [8, с.25].

В той час як діяльність ІК є оригінальною, його практика поширення мови та культури досить звична, але заснована на вивченні інших культур та цивілізацій та встановленні взаємозв'язків. Висока оцінка важливості культури, взаємовідносин та

мережевої комунікації Китаю у використанні м'якої сили, можливо, є найвірнішим висновком.

Проект ІК Китаю забезпечує важливе розуміння китайського внеску не тільки в реляційну складову культурної дипломатії, але й у культурне розуміння публічної дипломатії. У західній науці не можуть прийти до консенсусу з приводу того, що публічна дипломатія, яка зосереджена головним чином на політиці з метою пропаганди і впливу, повинна бути відділена від культурної дипломатії, яка більш заснована на взаємовідносинах з акцентом на взаєморозуміння. Ця різниця не може бути настільки вираженою у китайській моделі; як культура, так і відносини відіграють центральну роль в китайській дипломатії. У своїй роботі в 2008 році, Івей Ван припустив, що китайська публічна дипломатія має свої особливості, які є ближчими до реляційної моделі Франції, ніж до моделі США. Лі Чжунь у своїх роботах ставить культуру на ще більш центральне місце, стверджуючи, що «оригінальна форма публічної дипломатії в Китаї не є міжнародною пропагандою – як стверджують інші вчені, але є культурною дипломатією» [8, с.26].

Причина передбачуваних зв'язків між культурою, відносинами і дипломатією може бути пов'язана з позиціонуванням Китаю і його тисячолітнім досвідом налагодження дипломатичних відносин з іншими державами. Публічна та культурна дипломатія є відносно молодими дипломатичними конструкціями, що стали використовуватися як державні моделі на основі діяльності сучасного західного досвіду. Ван і інші вчені відзначають, що Китай розглядає себе як цивілізація, яка визначається її культурою. Крім того, як зауважив відомий китайський вчений Джон Кінг Фербенкс, «вплив Китаю за кордоном був заснований на торгівлі і культурі, а не на військовій міці». У зв'язку з цим, не зважаючи на те, що проект ІК може й бути відносно новим, діяльність Китаю з поширення своєї мови і культури не є новою, але ґрунтується на вивченні інших культур, цивілізацій і культивуванні реляційних зв'язків [8, с.26].

Важливість культури, відносин і китайських мережевих зв'язків у підході до вибудовування м'якої сили є найбільш значущими з точки зору діяльності ІК КНР.

Якщо прийняти до уваги тезу, що м'яка сила є ефективним або навіть потенційним інструментом публічної дипломатії, ми повинні не тільки вивчити транснаціональні напрями діяльності конкретних політичних формувань, тобто, не тільки тих, що «вважаються» м'якою силою та її засобами покращення іміджу, але й специфічні проекти, в яких ці засоби використовуються. Таким чином, методологічно і теоретично, ми будемо враховувати не тільки політичну візуалізацію м'якої сили, а й усі можливі та неможливі транслокальні уявлення та альянси.

Однією з найбільш відомих та масштабних програм, які фінансує ІК, є програма «Chinese Bridge Summer Camp» (Літній табір «Китайський міст») [6, с.33].

Ці тури, за інформацією ІК, призначені для «сприяння обміну між молоддю Китаю та США, поліпшення розуміння китайської мови і культури американськими учнями середньої школи для того, щоб стимулювати їхній інтерес у вивченні китайської мови» [6, с.34]. Програма ІК в цілому також призначена для створення покращеного глобального іміджу Китаю, особливо в часи, коли Китай представляється деякими країнами як загроза для глобального благополуччя. Таким чином, ІК виступає механізмом для створення м'якої сили шляхом привернення уваги до китайської культури та її використання для привернення уваги до Китаю як до об'єкту інтересу.

Зважаючи на все вищевикладене, необхідно зазначити, що діяльність ІК Китаю швидко поширюється та являє собою один з головних механізмів країни у використанні м'якої сили та публічної дипломатії. ІК – це міжнародна програма, що фінансуються урядом Китаю, та направлена на вивчення мови та культури. Вони змодельовані за схемою таких європейських програми як Альянс Франсез та Інститут Сервантеса. Їх

унікальність полягає у тому, що вони діють в рамках існуючих шкіл та університетів, а не виступають у якості самостійних організацій та підпорядковуються безпосередньо відомству центрального уряду. Підтримка програм включає в себе заробітну плату професорсько-викладацького складу з Китаю, навчальні матеріали для студентів, довідкові матеріали для бібліотек та культурні обміни. ІК також фінансує щорічні конференції в Китаї для представників різних верств населення з різних країн, що сприяє покращенню іміджу Китаю, його сприйняття у різних країнах.

Список використаної літератури

1. Трофименко М. В. Трансформація дипломатичної служби Китайської Народної Республіки як необхідність закріплення статусу провідної економіки світу / М. В. Трофименко // Особливості інтеграції країн в світовий економічний та політико-правовий простір : матер. ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. м. Маріуполь, 6 груд 2013 р. – Маріуполь : МДУ, 2013. – С. 18-24 ; Trofymenko M. V. Transformatsiia dyplomatychnoi sluzhby Kytayskoi Narodnoi Respubliky yak neobkhydnyy zakriplennia statusu providnoi ekonomiky svitu / M. V. Trofymenko // Osoblyvosti intehratsii krain v svitovyi ekonomichnyi ta polityko-pravovyi prostir : mater. ІКН Vseukr. nauk.-prakt. конф. м. Mariupol, 6 hrud 2013 r. – Mariupol : MDU, 2013. – S. 18-24

2. Балабанов К. В. Дипломатична та консульська служба : підруч. / К. В. Балабанов, М. В. Трофименко. – Донецьк : Видавничий дім «Ноулідж» (донецьке відділення), 2013. – 432 с. ; Balabanov K. V. Dyplomatychna ta konsulska sluzhba : pidruch. / K. V. Balabanov, M. V. Trofymenko. – Donetsk : Vydavnychiy dim «Noulidzh» (donetske viddilennia), 2013. – 432 s.

3. Confucius Institute Online [Electronic resource]. - Mode of access : http://www.chinesecio.com/m/cio_wci

4. Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power / J. Wang (Ed.) ; contributions by R.S. Zaharna, J. Hubbert, F. Hartig. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — 66 p.

5. Hartig F. The Globalization of Chinese Soft Power: Confucius Institutes in South Africa / F. Hartig // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 47—60.

6. Hubbert J. Authenticating the Nation: Confucius Institutes and Soft Power / J. Hubbert // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 33—46.

7. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. — [Electronic resource]. - Mode of access : <http://www.fmprc.gov.cn/eng/>

8. Zaharna R. S. China's Confucius Institutes: Understanding the Relational Structure & Relational Dynamics of Network Collaboration / R. S. Zaharna // Confucius Institutes and the Globalization of China's Soft Power. — Los Angeles : Figueroa Press, 2014. — P. 9—32.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2016 р.

М. Трофименко

CONFUCIUS INSTITUTE AS A MECHANISM FOR THE IMPLEMENTATION OF PUBLIC DIPLOMACY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Since 1970s economic growth has become a key priority of the People's Republic of China. However, in the early XXI century leaders of the P.R. China started to set more ambitious goals of turning China into the world power. There have been introduced serious mechanisms in order to achieve this goal and to practice the P.R. China's public diplomacy focused on the creation of China's image as one of the most ancient and powerful civilizations in the world in terms of current economic, defense and cultural policies of developed countries. Confucius Institute is one the most valuable mechanisms for practicing public diplomacy. The paper analyzes the fundamentals of the activities of Confucius Institutes as a mechanism for

practicing the P.R. China's public diplomacy. The operation of Confucius Institutes as a network model of practicing cultural and public diplomacy and the structure of interaction between Confucius Institutes are also studied. The author also overviews the initiative of Confucius Institute through the lens of three aspects of network communication which are network structure, network synergy, and network strategy.

Considering information analyzed the author concludes that the scope of the activities of Confucius Institute is rapidly expanding. Confucius Institute is an important mechanism for using soft power and practicing public diplomacy. Confucius Institute is an international program sponsored by the Chinese government and aimed at studying language and culture. Its structure is similar to the structure of the Alliance Française and the Cervantes Institutes. Confucius Institutes are unique as they operate within existing schools and universities, rather than as separate organizations which are controlled by a branch of the central government.

Programs are managed through providing financial support to the teaching-staff, manuals for students, information materials for libraries and organizing cultural exchanges. Confucius Institutes also fund annual conferences in China for the representatives of different layers of society from different nations which boosts the image of China around the world.

Key words: *Confucius Institute, public diplomacy, soft power, cultural diplomacy, network.*